

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer Dani'el

Yolf ben Yosef

Dessau, 1808

T

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10270

דניאל ג ד

שעט זינד. אייער וואָהל ווערדע ערהעהט! (לב) עס
געצימט מיר, פֿאן דען וואונדערן אונד צייכן, וועלכע דער
העכסטע גאטט מיר ווידרפֿאהרן ליס, אייך קונדע צו
בריינגן. (לג) וויא אונענדליך גראס זינד זיינע וואונדער!
זיינע צייכן וויא מאכטפֿאלל! זיין רייך איזט איין רייך דער
עוויגקייט, זיינע רעגירונג וועהרט פֿיר אונד פֿיר!

ד

(א) „איך נבוכדנאצר גענאס איינעס זעליגן פֿרידענס אין
מינים קעניגליכן פֿאללאסטע, אונד בליהענד וואר
מיין האָף; (ב) דא האטטע איך איין טרוים = בילד, דאס
מיך אין באנגע פֿורכט זעצטע; נעכטליכע געדאנקן בעאונ-
רוהיגטן מיין לאגער, ערשיינונגן דער איינבילדונגסקראפֿט
שרעקטן מיך. (ג) „איך בעפֿאהל הירויה, דיא זעמט-
ליכן געלעהרטן בכל'ס פֿאר מיך קאממן צו לאסן אום מיר
דעס טרוימעס דייטונג צו פֿערקינדיגן. (ד) עס ערשיהנן
צוואר מאַגער, זאפֿהאָס, שטערנקונדיגע אונד וואהר-
זאגער, דען איך דען טרוים ערצעהלטע; אלליין ניאמאנד

פירוש אבן יהייא

וחומות ולשונות היושבים בכל הדרך כותן שלום ומחלה פני אל שיסגה
ויסרה. (לג) המוקות והנפלות אשר עשה עמי המלה העליון נראה אלי
היותו מהרמוי להגיד. (לג) כי אופותיו כמה הם גדולים ונפלאותיו כמה
הם חזקים והנה המות הוא לעשות נס קטן אשר כמו כמות רחיה ופלא
הוא עשיית נס גדול אשר כמו כמות סנה ולכן יחס אליו החזק מלכותו
מלכות עולם נחמי וקיים ולא מלכות צער ודס ההווה וכסד' כי השלטון
שלו הוא שיה עס כל דור גזור ואף שהדורות ישתנו הוא לא ושתנה

באור

כי תחלת הכתב הוא נ"נ מלכא, כנודע מדרכי מלכי קדם,
שכותבין כלשון הזה בתחלת כתביהם ודחיהם. ישגא
ירכה כמו הן אל שגיא (מהרא"בע). (לב) שפר קדמוי לי
גאה להגיד האותות והמופתים אשר עשה עמי אל עליון.

שֶׁלִמְכוֹן יִשְׁגָּא: (לב) אֲתִיָּא וְתִמְהִיא דִי עֲבַד עִמִּי
 אֱלֹהָא עֲלִיָּא שְׁפִר קְדָמִי לְחַהֲוִיָּה: (לג) אֲתוּהִי
 כְּמָה נְכַרְבִּין וְתִמְהוּהִי כְּמָה תְּקִיפִין מְלָכוּתָהּ מְלָכוּת
 עֲלָם וְשִׁלְטָנָה עִם-דֵּר וְדֵר:

ד

(א) אָנָּה נְכוּבְדָנְצִיר שְׁלַה הָוִית בְּבִיתִי וְרַעְנָן בְּהִיכְלִי:
 (ב) חֵלֶם חֲזִירַת וִידְחַלְנְנִי וְהִרְהוּרִין עַל-
 מִשְׁכְּבִי וְחֲזוּי רֵאשִׁי יְבַהֲלְנִי: (ג) וּמְנִי שִׁים טַעַם
 לְהִנְעִלָה קְדָמִי לְכָל חַבִּימִי בְּבַל דִּי-פֶשֶׁר חֲלָמָא
 יְהוּדְעִנִי: (ד) בְּאֲדִין עֲלִין חֲרַטְמִיא אֲשַׁפֵּיא בְּשַׁדְיָא
 וְגִזְבִּיא וְחֲלָמָא אָמַר אָנָּה קְדָמִיהוֹן וּפְשָׁרָה לֹא-

פירוש אבן יחייא

ד (א) אני כבודלכאר שלו הייתי צדיקי כי שלתי ונחתי מלעשות
 עוד מלחמה להיות כל העולם צמוחה משועבד אלי מה שלכן
 רענן הייתי צהיכלי כי הייתי נמשך אחר כל תענוגי האדם המשמחים
 הגוף ושמים חוקו רענן כדרוש מה שכל כחי כמסכתי אחרי הגופניות
 צחסני כי כחי ועוצם ידי עשה לי את כל החיל הזה וסכמתי שם
 המגביהי לשנת אשר הגביה קרני (ב) מה שכל כן חלוט ראיתי
 אשר הפחידני ורעיוני על משכבי ומרחות ראשי יצהלוני כי זולת מה
 שהיה מיוחד בשנתו צעת החלוט עוד היה נזהל חסילו צהקיץ (ג)
 וחמני נגזר שיוצחו לפני כל חמני צכל למטן יודיעוני כסרון החלוט י

באור

(לג) אֲתוּהִי, מְרוּב הַתְּפַעְלוּתוֹ הַקְּדִים לַקְּרוּא, כְּמָה גְדוּלִים
 אוֹתוֹתָיו וְמָה רַבּוֹ נִפְלְאוֹתָיו!

ד (א) שְׁלַה, כְּמוֹ שְׁלֹו הָוִיתִי, וִידְחַלְנְנִי, הַפְּחִידְנִי
 עַל מִשְׁכְּבִי וְגו', כַּח הַמְדַמָּה שֶׁגָּבַר בּוֹ בַעַת הַשְּׁנָה

דניאל ד

מהודעין לי: (ה) ועד אחריו על קדמי דניאל די-
 שמה בלמשאצר בשם אלהי ודי רוח-אלהין קדישין
 ביה וחלמא קדמוהי אמרת: (ו) בלמשאצר רב
 חרטמא די-אנה ידעת די רוח אלהין קדישין בך
 וכל-רו לא-אגס לך חזוי חלמי די-חזיות ופשרה
 אמר: (ז) וחזוי ראשי על-משכבי חזה חזיות ואלו
 אילן בגו ארעא ורומה שגיא: (ח) רבה אילנה
 ותקיף ורומה ימטא לשמיא וחזותיה לסוף כל-
 ארעא: (ט) עפיה שפיר ואנבה שגיא ומזון לכלא-
 ביה תחתיה מטללו חזיות ברא ובענפיה ידרון
 צפרי שמיא ומנה יתזון כל-בשרא: (י) חזה חזיות
 פירוש אבן יהיא

(ד) ולא ידעו לפתרו: (ה) עד שנחזונה צא דניאל אשר למטות
 שחתי קת שמו בלטצר כסס חלמי להיות רוח אלהים קדישים זו
 ואמרתי לפניו החלום: (ו) אתה בלטצר גדול מכל החרטומים אשר
 אני יודע בנסיון כי רוח אלהים קדישים בך וכל סוד וכל סתום חינו
 מוכסה לך כי לא ינצח עם כל סתומו ועומקו ואמנם אתה תנצחנהו
 ותציננהו מרחוק חלומי אשר ראיתי ופתרונו תאמר חלי כאשר אמרת
 החלום והפתרון האחר: ואף ששאל חזמו החלום כאשר עשה בפעם
 הראשונה הנה להיות כי לא שכחו כראשון: ולהיות נאמן דניאל חליו
 ושלא יאמר חליו פתרון כוזב ונשחת: לא רצה להטרידו בשיאמר חליו

באור

וחזיונות סעיפיו, שהמה סבות החלום, הבהלוהו: (ה)
 ועד אחריו אחרון מן הבאים: רוח אלהין קדישין, רוח
 הנבואה והקדושה כמלאכי אלהים: (ו) וכל רו לא אניס
 לך, כל דבר סתר לא ינצחך, כמו אין אונס (מהרא"ב)
 חזוי חלמי, מראה החלום שמע, ופתרונו אמור: (ז)
 ואלו, והנה בגו ארעא, בטבור הארץ: (ח) רבה
 אילנא ותקיף, האילן היה הלוך וגדול וחזק עד כי גבה לשמים:
 וחזותיה, סעיפיו כמו קרן חזות שיש לו כדמות סעיפים

וקאנטשע מיר איהן דייטן. (ה) ענדליך ערשיהן דניאל,
 מיט דעם בייאנאמן בלטשאצר, נאך דעם נאמן מיינעם
 גאטטעס, איין מאן, דעם איין הייליגער געטטליכער גייסט
 בייאווהנט, דיזע ערצעהלטע איך מיינן טרוים פאלגענע
 דער געשטאלט: (ו) בלטשאצר, אבערסטרדער מאגער!
 (ריף איך) דוא, פאן דעם איך איברצייגט בין, דאס איין
 הייליגער גייסט גאטטעס אין דיר וואהנט, אונד דיר קיין
 געהיימניס צו שווער איזט, (פערניס) דאס טרוימגעזוכט,
 דאז איך האטטע, אונד זאגע מיר דעסן דייטונג. (ז)
 אויף מיינס נעכטליכן לאגער שיהן עס מיר נעמליך, אלס
 שטינדע איין בוים מיטטן אויף דער ערדע, פאן איינער
 אנזעהנליכן העהע. (ח) דיור בוים וואוקס איממער הע-
 הער עמפאר, אונד ברייטעטע זיך דערגעשטאלט אויס,
 דאס ער מיט זיינס וויפפעל גען היממעל רייכטע, אונד
 דעסן עסטע זיך אן דער ערדע גרענצן ערשטרעקן. (ט)
 גשעהן וואר זיין לויכווערק, גראס זיינע פריכטע, זא דאס
 זיא אללן וועזן צור שפייזע דיהנטן. אין זיינס שאטטן
 לאגערטע זיך דאז געווילד דעם פעלדעס, געפליגל דעם
 היממעלס ניסעטעטע אויף זיינען עסטן, אונד ער זעלבסט
 פערזאה יעדע קרעאטור מיט נאהרונג. (י) נון שיהן עס

פירוש אבן יהי"א

החלום וספרו הוא כאשר ראהו. (ז) צמרותי שכלי שראש עץ
 מסכני הייתי רוחה כחלו היה אילן בתוך החרץ וגובהו גדול. (ח)
 וגדל האילן ונתחזק ורומו הגיע עד השמי' וענפיו לסוף כל החרץ.
 (ט) עליהו יפה ופריו הרבה במקומו שמוון מספיק לכל יש צו. תחתיו
 צללו תשכון כל חית השדה. ובענפיו ישכנו עוף השמים וממנו יזון
 כל צמר מהצפלי חיים כי זולת חספיק מוזנו לכל בני האדם עוד
 יספיק לכל החי לכל צמר. (י) וחמר כך ראיתי צמרותי ראשי על

באור

(מהראב"ע) (ט) עפ"י שפיר, עליו יפים ואנביה
 שגיה, פירותיו גדולים, עד שהכל נזונים מהם. תשלל
 חשכון בצלו ומניה יחזין, מן העץ עצמו נזון כל בשר.
 (י) עיר וקדיש, מלאך אלהים קדוש. עיר מלשון ולבי

דניאל ד

"מיר פֿערנער אויף מיינעם נעכטליכן לאגער, אלס ליסע
 "זיך איין הייליגעס מעכטיגעס וועזן פֿאם היממעל העראב,
 "(יא) וועלכעס מיט לויטער שטיממע פֿאלגענדע ווארטע
 "ריף: פֿעללעט דען בוים ענטעסטעט איהן; צערשטרייעט
 "זיין לויבווערק אונד ווערפֿעט זיינע פֿריכטע אומהער; דאז
 "געווילד אונטער איהם ענטפֿערנע זיך, אונד דאז געפֿליגל
 "ווייכע פֿאן זיינן עסטן * (יב) צוואר שאָהנע מאן דעס
 "איינגעוואורצעלטן שטאמעס אין דער ערדע; יעדאך מוס ער
 "געפֿעסעלט אין אייזן אונד עהרען אים גראוע דעס פֿעלדעס
 "האררען, אונגעפֿייכטעט פֿאם טהויע דעס היממעלס אונד
 "טהיילנעהמענד אים קרויטע דער ערדע, נעבן דען טהירן;
 "— (יג) פֿערענדערט ווערדע זיין הערץ, ניכט מעהר
 "זייא עס דעם מענשליכן גלייך, איין טהירישעס הערץ
 "ווערדע איהם צו טהייל: — זא מאג ער זיבן צייטריימע
 "הינבריינגן * (יד) דיס פֿערהענגניס איזט איין מאכטשפרוף
 "דער היממלישן מעכטע; זא היישט עס דער בעפֿעהל דער
 "הייליגן וועזן: אויף דאס אללע לעבענדיגע ערקעננען מע-
 "גען, דאס איין העהערעס וועזן איבער דער מענשליכן
 "רעגירונג וואלטעט דער זעלביגע נאך זיינס בעליבן ער-
 "טהיילן, אונד דען נידריגסטן דער מענשן דאצו ערהעבן
 "קאן * (טו) דיס איזט דאז טרוימבילד דאז איך נבוכדנאצר

פירוש אבן יחיאל

וטכני והנה חלקך וקדוש יודך מן השמים * (יא) והיה מכרו צכס
 וקומר ככה כרתו האילן וקצו ענכיו * הסירו עליו * וסורו פרוי צאופן
 שתכוד הטיה שטומד תפתיו וילך לה * וכן העוף מהענכיו * (יב)
 ואחנס עיקר שרשו טזנו צארץ * ובאסור צולל ונקשת כדשא הסדה

באור

ער, כי עצם רוחני הוא ער תמיד ואינו כגשם שהוא עצל
 וכבד * נחית ירד * (יא) גדו, קצו האילן, כמו
 זיחגודו * אתרו, הסירו עליו, ימרש ראשו מתרגמינן
 יתר שער רישיה * ובדרו הפיצו פרוחיו * תגוד, תסור
 החיה מתחתיו והצפור מכין ענפיו * (יב) ברם, אך עובו
 עיקר שרשו בארץ, ויעמוד אסור בנחשתים בין העשבו'

בְּחֻזֵי רֵאשֵׁי עַל־מִשְׁבְּבֵי וְאֵלֹהֵי עֵיד וּקְדִישׁ מִן שָׁמַיָא
 גָּהַת: (יא) קָרָא בְּחִיל וּבֵן אָמַר גְּדוֹ אֵילָנָא וּקְצִצּוּ
 עֲנַפּוֹתָי אַתְרוּ עֲפִיָה וּבְדִירוּ אֲנִיבָה תַּגְדּ הַיּוֹתָא מִן־
 תַּחְתּוֹתָי וְצַפְרֵיָא מִן־עֲנַפּוֹתָי: (יב) בְּרַם עֵקֶר שְׂרִשׁוֹתָי
 בְּאַרְעָא שְׁבָקוּ וּבְאַסּוּזֵי דִי־פְרוֹזֵל וּנְחַשׁ בְּדַתְתָא דִי
 בְּרָא וּבִטַל שָׁמַיָא יִצְטַבַּע וְעַם־הַיּוֹתָא חִלְקָה בְּעֵישַׁב
 אֲרַעָא: (יג) לִבְבָהּ מִן־אֲנוּשָׂא יִשְׁנֹן וּלְבַב הַיּוֹא
 יִתְיַחַב לָהּ וְשִׁבְעָה עֲדָנִין יִחְלַפּוּן עֲלוּתָי: (יד) בְּגֹרֶת
 עִירִין פְּתַגְמָא וּבְמֵאמֶר קְדִישִׁין שְׂאֵלְתָא עַד־דְּבֵרַת
 דִי־יִגְדַעוּן חֵיָא דִי־שְׁלִישׁ עֲלִיָא בְּמַלְכוּת אֲנוּשָׂא
 וְלִמֵּן־דִי יִצְבֵּא יִתְנַגֵּה וְשִׁפְלֵ אֲנָשִׁים יָקִים עֲלֵיהּ:
 (טו) דְּגָה חֲלָמָה הַיּוֹת אֲנָה מַלְכָא נְבוּכַדְנֶצַּר וְאַנְתָּה

פירוש אבן יהי"א

ובטל השמים ירחץ * ועם החיות חלקו צטטב הארץ * (יג) לנו
 ושכלו ישנו חלצ האדם ולצצ חיה ינתן לו עד שיטצרו עליו צטומדו על
 התכונה הזאת שצט שנים * (יד) בגורת מלככים הדבר ובמאמר
 קדושים כשאל לצטות הפעל הלו עם החילן הזה למען ידעו החיים
 ששולט העליון במלכות המיוסטי ולאשר יחסון יתנונו ומף שהיה שכל
 האנושי יקימהו במלכות חס יחסון צו * (טו) זהו החלוט אשר ראיתי

באור

והדשאים * יצטבע, יכובס * (יג) לבביה פה נשתנה
 החלום מענינו, כי עד כה הי' המראה מן העץ הרומז על
 נ"ג, ועתה שב על נ"ג עצמו ואמר כי יוסר ממנו לב אנוש
 ויהי' לבו נטפש ככהמה וחיה * ושב עה עידנן יחלפון
 עלוהי, כלומר בתכונה הזאת יעמוד משך שבע עיתים, ולא
 נודע זמן העתים האלה כמה היה, אם ימים, או שבועות
 או חדשים או שנים * (יד) בגורת פתגמא, פתשגן
 הדת הזה נתן בגזירת מלאכי עליון, והוא נשאל במאמר
 קדושים * עד דברת, כמו על דברת, ר"ל למען ידעו כל
 חי כי העליון מושל במלכות אנושי, וברצונו יתן לאשר

דניאל ד

בלטשאצר פשרא אָמַר בַּל-קָבַל הִי כָל-חַכְמֵי
מַלְכוּתִי לֹא-יִכְלִין פִּשְׁרָא לְהוֹדְעוֹתַי וְאַנְתָּה כְּהֵל
דִּי רוּחַ-אֱלֹהִין קַדְיִשִׁין בְּךָ: (טז) אַדְוִן דְּנִיאַל דִּי-
שְׁמִיהּ בַּלְטְשַׁאצֵּר אֲשַׁתּוּמַס כְּשַׁעְדָּה חֲדָא וְרַעֲיוֹנָהּ
יִבְהַלְגָּה עֵנָה מִלְכָּא וְאָמַר בַּלְטְשַׁאצֵּר חֲלֵמָא וּפִשְׁרָה
אַל-יִבְהַלְךְ עֵנָה בַּלְטְשַׁאצֵּר וְאָמַר מְרַאי חֲלֵמָא
לְשִׁנְאִיךְ וּפִשְׁרָה לְעֵרִיךְ: (יז) אֵילְנָא דִּי חֲזִירַת דִּי
רְבָה וְתַקַּף וְרוּמָה יִמְטָא לְשִׁמְיָא וְחֲזוֹתָהּ לְכָל-
אַרְעָא: (יח) וְעַפְיָה שְׁפִיר וְאַנְבָּה שְׁנִיא וּמְזוֹן לְכֹלֵא
בָּהּ תְּחֻתוֹתָהּ תְּדוּר חֲיוֹת בְּרָא וּבְעֵנְפוֹהִי יִשְׁכְּנֵן צִפְרֵי
שְׁמִיָּא: (יט) אַנְתָּה-הוּא מִלְכָּא דִּי רְבִירַת וְתַקַּפְתָּ
וְרִבּוּתְךָ רַבַּת וּמְטַת לְשִׁמְיָא וְשִׁלְטַנְךָ לְסוּף אַרְעָא:
(כ) וְדִי חֲזָא מִלְכָּא עִיר וְקַדְיִשׁ נְחִית מִן שְׁמִיָּא
וְאָמַר גְּדוּ אֵילְנָא וְחַבְלוֹהִי בְרַם עַקֵּר שְׂרִשׁוּהִי בְּאַרְעָא
שְׁבִקוּ וּבְאַסוּר דִּי-פְרוֹרֵל וְנַחֵשׁ בְּדַתְאַא דִּי בְרָא
וּבְטַל שְׁמִיָּא יִצְטַבַּע וְעַם-חֲיוֹת בְּרָא חֲלָקָה עַד דִּי-
פִירוּשׁ אַבְן יַחִיֵּא

ואתה כלשנר תחמר הספרון יען כי כל חכמי מלכותי אינם יכולים
להודיעני הספרון ואתה יכול להיות רוח אלהים קדוש בך (טז)
או דניאל שתק ונסתומס שעה אחת ורעיוניו הצהילוהו כחד וירח על
הדבר מה שלכן אמר אליו המלך שמל יצהל מהחלום והספרון ויחמר
אשר ידע צו כגיבור צלי חרדה ואז ענה בלטשאצר אדוני החלום
לשונתך וספרונו לאויצך ולכן חרדתי ונסתוממתי (יז) האילן שראית
סגל ונתחזק ורומו הגיע לשמים וענפיו לכל המרחץ (יח) ועליהו
יפרח וכריו רב ומזון לכל צו תספיו תסכון חית הסדה וענפיו ישכון

באור

יחפוז בו ושפל אנשים יקום (טז) מרי וגו' לנ"נ אמר
דרך מוסר החלום יחול על אויביך ופתרונו יגיע לשונאך

„האטטע זאגע מיר נוז, בלששאצר! דיא דייטונג דעס:
 „זעלבען, דא פֿאן אללן ווייזן מיינעס רייכס קיינער איהן
 „דייטן קאן; נור דוא אלליין פֿערמאגסט עס, אינדעם איין
 „הייליגער גייסט גאטטעס אין דיר איזט' (טז) דראָב ער=
 „שטוינטע דניאל (גענאנט בלששאצר) אייניגע צייט, אונד
 „זיינע געדאנקן שינן איהן צו בעאונרוהיגן; נאכדעם איהם
 „אבר דער קעניג צוגערופֿן: אָ בלששאצר! לאס דיר וועדר
 „פֿאם טרוימע, נאך פֿאן דעסן דייטונג אין שרעקען זעטצן;
 „ערווידערטע ער פֿאלגענדער געשטאלט: מיין הערר! מעגע
 „דער טרוים דיינן האססערן בעגעגנען, דיא דייטונג דיינע
 „פֿיינדע טרעפֿן! (יז) דער בוים — דער דיר אים
 „נעכטליכן געזיכטע גראס אונד מעכטיג ערשיהן, דעסן
 „העהע גען היממעל רייכטע, אונד דעסן עסטע זיך ביס
 „אן דער ערדע ענדען ערשטרעקטן. (יח) דער איין שענעס
 „לויבווערק האטטע, אנזעהגליכע פֿריכטע טרוג, דאפֿאן
 „זיך אללעס ערנעהרטע, אין דעסן שאטטן דאז געווילד
 „דעס פֿעלדעס ראסטעטע, אונד דעסן עסטע דעם געפֿליגעל
 „דעס היממעלס צום אויפֿענטהאלטע דיהנטן — (יט) (דיוז
 „בוים) ביזט — דוא אָ קעניג! דער דוא גראס אונד
 „מעכטיג ביזט, אין דיינר האהייט גען היטמעל רייכסט,
 „אונד דיינע העררשאפֿט זיך ביס אן דער ערדע גרענצן
 „ערשטרעקט. (כ) וואס אבר דעם קעניג פֿערנר ערשיהן
 „דא נעהמליך איין מעכטיגס הייליגעס וועזן זיך פֿאם הימ=
 „מעל העראב ליס, אונד פֿאלגענדעס שפראך: פֿעללעט
 „דען בוים, אונד צערניכטעט איהן! נור שאהנעט דער וואור=
 „צעל אין דער ערדע, דיא יעדאך געפֿעסעלט אין אייזן אונד
 „עהרן אויף דעם פֿעלדעס גראזעראסטען, פֿאם טהויא דעם
 „היטמעלס בעפֿייכטעט ווערדן, אונד איין גלייכעס לאאס

פירוש אבן יחיא

עוף השמים' (יט) הוא משל ממך המלך חסר גדלת ועצמת וגדולתך
 גדלה עד הגיע לשמים וממלתך לקנות הארץ. (כ) וחסר רחית

באור

(יט) די רבת ותקפת, אשר אתה גדלת ועצמת, ור כותך

דניאל ד

מיט דען טהירען דעם פֿעלדעם האבן זאלל, ביס זיבן צייט
מריימע פֿאראיבר זינד; — (כא) דיס דייטעט, אָ קעניג!
אויף איין האהעם שיקזאל, דאז מיינען קעניגליכן העררן
טרעפֿען ווירד. (כב) דוא ווירסט נעמליך, אויס דער
מענשליכן געזעלשאַפֿט פֿערבאָנט, נעבן דען טהירען
דעם וואלדעס דיינן אויפֿענטהאלט האבען; רינדערן גלייך,
ווירד דאז קרויט דיר צור שפייזע דיהנן, אונד דעם הימם
מעלס טהווא ווירד דיינן קערפער נעסן: זא ווערדן דיר
זיבן צייטריימע היגשטרייכן, ביס דוא ענדליך ערקענעסט,
דאס איין העכסטעס וועזן איבער דער מענשליכען רעגירונג
וואלטעט, דאס זיא נאך זיינעם וואהלגעפֿאללן ערטהיילט
(כג) וואס אבר יענר בעפֿעהל בעטריפֿט, דא עס היסן
דאס מאן דעם בוימעס וואורצעל שאהנן זאללטע, זא
בעדייטעט דיס, דאס דוא רעגירונג דיר ווירד צו טהייל
ווירד, זאכאלד דוא דיא אללמאכט דעם היממעלס אנערם
קאננט האבן ווירסט — (כד) מעגע דאהער דיר, אָ קעניג!
פֿאלגענדר ראטה וואהלגעפֿעלליג זיין, דאס דוא דיין פֿערם
געהן דורך טוגענד, דיינע אונטהאטן דורך בעגינסטיגונג
דער ארמען לאסקויפֿסט; אלסדאן קענטע דיר פֿיללייכט
איינע פֿערלענגערטע פֿריסט אים וואהלשטאנדע געשטאטם
טעט ווערדן. (כה) אללעס דיועס איזט נון דעם קעניג
נכוכדנאצר ווירקליך איינגעטראפֿען, (כו) נאך פֿערלויף

פירוש אבן יהייא

זהמלאך וקדוש היורד מהשמים ואומר כרתו האילן והשחיתוהו וגו'
(כא) זהו הספרון וגורת העליון הוא אשר הגיעה על מזונו (כב)
כי לגאותך יגרשוך מלשכון עם אנשים ובמקום הגזיתך עליהם הושפל
עמיתיהם. ועם חיות הסדה אשר נתנו תחת ממשלת האנשים תהיה
משכך ויחילוך טעם כשורים ומטל השמים ירחוץ בהיותך לחורב
ציוס ולקרח כלילה ושנעה זמין יענרו עליך בהיותך באופן הזה עד

באור

רבת וגדולתך גדלה והגיעה עד לשמים (כב) ולך טרדין
תהי נגרש מחברת אנושי, טרדין המטרדין (ווערבוס אימם)

שִׁבְעָה עֶדְנִין יִהְלֹפוּן עֲלוֹהֵי: (כא) דְּנָה פִּשְׂרָא מִלְכָּא
 וּגְזֵרַת עֲלִיָּא הִיא דִּי מָטַת עַל-מְרַאי מִלְכָּא: (כב)
 וְלֵךְ טְרַדִּין מִן-אֲנָשָׁא וְעַם-חַיִּית בְּרָא לְהוּהּ מְדוּרָה
 וְעִשְׂבָּא כְּתוּרִין וְלֵךְ יִטְעֵמוּן וּמְטַל שְׁמַיָּא לֵךְ מְצַבְעִין
 וְשִׁבְעָה עֶדְנִין יִהְלֹפוּן עֲלֵיךְ עַד וְדִי רַתְגָּדַע דִּי-
 שְׁלִיט עֲלִיָּא בְּמַלְכוּת אֲנָשָׁא וּלְמִן-דִּי יִצְבָּא יִתְנַגֵּה:
 (כג) וְדִי אָמְרוּ לְמִשְׁבַּק עֵקֶר שְׂרִשׁוּהֵי דִי אֵילָנָא
 מִלְכוּתֵךְ לֵךְ קִימָא מִן-דִּי תִגְדַּע דִּי שְׁלִיטִין שְׁמַיָּא:
 (כד) לְהֵן מִלְכָּא מַלְכֵי יִשְׁפֹר עֲלֵיךְ וְחַטִּיָּה בְּצַדְקָה
 פָּרַק וְעֻנְיֵךְ בְּמַחֵן עֲנִין הֵן תְּהוּהּ אַרְכָּה לְשִׁלוּתֵךְ:
 (כה) כִּלְא מָטָא עַל-גְּבוּכְדַגְצַר מִלְכָּא: (כו) לְקִצַּת

פירוש אבן יהי"א

אשר תדע ששליט העליון במלכו האנשים ולאשר ימפוז יתנו (כג)
 ואשר אמרו לעוז עיקר שרשו צהרץ המלכות לך קיים לצענור תדע
 כי שליטים העליונים ויכולים לתת הממלכה ולהסירה ולהחזירה צרונים
 (כד) לכן המלך ענתי יטב לך וחטאתיך כדה בצדקה ועונותיך צרחם העניים
 כי צודקי צוה תהיה רפואה לטעותך כי תחת אשר גמה גמית והשכלת
 האנשים עתה תרחם על העניים ותגביהם וזה להכניעתך אל המלוה
 (כה) והנה נכוכדנאמר לקח ענת דניאל וזה ניצל מהגור עד עצור יצ'
 קדש. (כו) שנלכתו צהיכל המלכות מצל עצר עליו רוח גמיה

באור

פִּירוּשׁ אֲנָלִי. (כג) מִלְכוּתֵךְ לֵךְ קִימָא הַמַּלְכוּת עוֹמֶדֶת לֵךְ
 לַעֲת שְׁתַּדַּע וְתַכִּיר שֶׁהַעֲלִיּוֹנִים מוֹשְׁלִים בְּעוֹלָם (מְרִשִׁי):
 (כד) לְהֵן כְּמוֹ לִכְן מַלְכֵי יִשְׁפֹר לֵךְ עֲצַתִּי תִיטֵב
 עֲלֵיךְ אֵיעֶצֶךָ מִתְּרַגְּמִינֵן אֹמְלִכִינֵךְ (רְבִינֵנוּ סַעֲדִי) וְחַטִּיָּה
 וְיִוֹז מִשְׁמֵשֶׁת בְּמִקוּם שׁוֹי כְּלוּמַר כִּשְׁתַּפְּדָה חֲטָאךְ בְּצַדְקָה
 וְעוֹנוֹתֵיךְ בְּחַנִּינֹת עֲנִיִּים הֵן תְּהוּי אַרְכָּא לְשִׁלוּתֵךְ אִז
 תֵּאֲרִיךְ יָמִים בְּשִׁלוּתֵךְ עַד כִּה הִיוּ דְבָרֵי דְנִיָּאֵל אֵל הַמֶּלֶךְ וְעַתָּה
 יוֹסִיף לְסַפֵּר הַמֶּלֶךְ כִּי בְּאֵמַת הַגִּיעַ הַדְּבָר אֵלָיו (כו) עַל הַיִּכָּל

ירחין תרי עשר על-היכל מלכותא די בבל מהלך
 הנה: (כו) ענה מלכא ואמר הלא דא-היא בבל
 רבתא די-אנה בנייתה לבית מלכו בתקף הסני
 וליקר הדרי: (כח) עוד מלתא בפום מלכא קל מן-
 שמיא נפל לה אמרין נבוכדנצר מלכא מלכותא
 עדת מנה: (כט) ומן אנשא לה טרדין ועם-חיות
 ברא מדרך עשבא כתורין לה יטעמון ושבעה עדגין
 תהלפון עליך עד ודי תגדע די-שליט עליא במלכות
 אנשא ולמן די-יצבא ותגנה: (ל) בה שעתא מלתא
 ספת על-נבוכדנצר ומן-אנשא טריד ועשבא כתורין
 יאכל ומטר שמיא גשמה יצטבע עד די שערה
 בגשרין רבה ומפרוהי בצפרין: (לא) ולקצת יומיא

פירוש אבן יהייא

בראותו את יוסי ההיכל והעיר (כו) ואמר הלא זאת היא צל הגדולה
 אש' בנייתה לבית מלכות צתוקף כמו ליקר וכבוד הדרי (כח)
 וצטוד שהדבר יאח מפי המלך כל קול מן השמים לאמור לה חמרין
 נבוכדנצר המלכות הוסר ממך (כט) ומן משכן האנשים יגרסוך
 ועם חיות השדה יהיה מדורך ועשב כשורים יאכילוך ושבעה עתים
 יעזרו עליך עד אשר תדע שליט העליון במלכו האנשים ולאשר יחפון
 יתנו ולא כאשר חשבת אתה שנית צל צמך לכבוד ולתפארת למלכותך
 (ל) וצטעה ההיא כלה הדבר והגיע על נבוכדנצר וממשכן האנשים
 גרש ועשב כשורים חכל ומטל השמים נרמך גופו עד ששערו גדל כשער

באור

מלכותא וגו' כאשר התהלך אצל היכל המלך בבבל, כדרך
 המלכים (כו) ענה מלכא וגו' קרא בגודל לבב לאמור, הלא
 זאת היא בבל רבתי בעיירות אשר בניתי בכחי ועוצם
 ידי להיות לי עיר הממלכה ולרומם יקרי והדרי (כח)
 עדת מנה, סרה ועברה מעליך, ואל יעלה על לבך
 שנ"ג שב בהמה, כי אין כתוב רק שישכון עם החיות ויאכל

„צוועלף מאנאטע נעמליך, דא דערזעלכע איינסט ביים
 „קעניגליכן פאללאסטע צו כבל אומהער גינג, (כז) ריף ער
 „אויס אונד שפראך: וואהרליך! דיס איזט דיא גראסע שטאדט
 „כבל, וועלכע איך מיטטעלסט מיינר גראסן מאכט צור
 „קעניגליכן רעזידענץ אונד צום רוהמע מיינר העררליכקייט
 „ערבויעט האבע. — (כח) קוים האטטע דער קעניג
 „דיזע ווארטע געענדיגט, אלס זיך איינע שטיממע פֿאם
 „היממעל הערען ליס: עס ווירד דיר, אָ קעניג נבוכדנאצר
 „הירמיט אנגעדייטעט, דאס דוא דיינער רעגירונג ענטזע
 „טצעט זייעסט. (כט) פֿערבאנט פֿאן דער מענשליכן
 „געזעלשאַפֿט, זאלסט דוא מיטטן אונטר דען טהירן
 „דעס וואלדעס וואהנן, אונד רינדערן גלייך פֿאם קרויטע
 „דיך נעהרען; זא ווירסט דוא זיבן צייטריימע הינברינגן
 „ביס דוא ערקענסט, דאס איין העכסטעס וועזן איבר דער
 „מענשליכען רעגירונג וואלטעט, אונד זיא נאך זיינעם
 „וואהלגעפֿאלן צו ערטהיילן פֿערמאג. (ל) זאגלייך גינג
 „דיזעס פֿעהרענגניס איבר נבוכדנאצר אין ערפֿיללונג:
 „אויסגעשטאסן אויס דער מענשליכן געזעלשאַפֿט, אס ער
 „קרויט דען רינדערן גלייך, אונד זיין קערפער ווארד פֿאם
 „טוויא דעס היממעלס בעפֿייכטעט, זא דאס זיין האאר
 „העראב הינג, גלייך דעס אדלערס געפֿידער, אונד זיינע
 „נעגל אנוואוכסן, גלייך דען קאַראַללן דער פֿעגל. (לא)

פירוש אבן יהייא

ונוצת הנשרים וצפורניו כמורני הנשרים. כי אבד סכלו האנושי
 ונכסך כעיר כרא ומהב מוכל הנהמות והדירה עמהם. תחת אשר
 מהב להשכין משכנו במשכן השליט העליון ולהתלבש בלבושו מהגאווה
 כי ה' מלך גמות לבש ולו משפט הגאווה להיות מלכות עולם ונצחית.
 (לא) ולסוף הימים חני נבוכדנאצר נשמתו עיני לשמים. ושכלי שב

באור

עשב כמוהם וסר דעתו ונשאר כלב חיה, והעד על זה שכתוב
 באחרונה עיני לשמיא גטלית ומנדעי יתיב עלי (מהרא"ב) —
 (ל) ספת, הגיעה. שעה כנשרין רבה, שערותיו גדלו
 כנוצת נשרים וצפורניו כצפורני עופות הדורסים. (לא)

דניאל ד

אכער נאך אייניגער צייט אלס איך נכוכדנאצר מיינע
אויגן גען היממעל ערהאב, ערלאנגטע איך אייניגעס
בעוואוסטזיין ווידער, הירוויף דאנקטע איך דעם העכסטן
אונד לאַבפרייזעטע איהן, דען עוויג לעבענדן, דעסן רע-
גירונג עוויג איזט, אונד דעסן רייך וועהרט פֿיר אונד פֿיר;
(לב) פֿאר דעם דיא געזאממטן בעוואהנער דער ערדע
אונדוועזן גלייך געאכטעט זינד, ער, דער נאך זיינס וואהל-
געפֿאלן פֿערפֿעהרט, מיט דעם היממעלס העערע זאוואהל,
אלס מיט אירדישן וועזן, אהנע דאס יעמאנד איהם ווידער-
שטעהן, נאך זאגן קאן: וואס בעווירקסט דוא? (לג) צור
זעלביגן צייט ערהילט איך מיינן פֿעלליגן פֿערשטאנד ווידער;
דיא ווירדע מיינעס רייכעס, מיין פֿאריגער גלאנק, מיינע
מאיעסטעט, אללעס וואורדע מיר ווידר צו טהייל; נאכ-
דעם מיינע רעטהע אונד העפֿלינגע מיינע צוריקקונפֿט
פֿערלאנגט האטטן. זא ווארד איך ניכט נור אין מיינס
רייכע ווידער אייגעזעטצט, זאנדרן אויך איינע נאך גרע-
סערע העררליכקייט אומגאב מיך נון. (לד) יעטצט
ערהעהע, לאבע אונד פֿערעהרע איך דען קעניג דעם
היממעלס, דעסן זעממטליכס טהון וואהרהייט איזט,
דעסן וועגע גערעכט זינד, אונד דער דיאיעניגן, וועלכע
מיט שפאלץ איינהערגעהען, צו ערנידריגן פֿערמאג.

ה

(א) דער קעניג בלשאצר שטעללטע איינסט איין גראסעס
גאסטגעבאָט אן פֿיר זיינע טויענד עדלען, מיט

פירוש אבן יהייא

פלי. ולעיון צרכתי. ולמי העלמים שבחתי והדרתי אשר מחלטו
מחלט עולם ונצחתי. ומלכותי עמך דוק ודור ומפך שהדורות יתמו
ימותו הוא לבדו יתמיד בנצחיותו. (לב) וכל יושבי הארץ כסין נמשנו

באור

ומנדע, עלי יתיב דעתי שבה עלי. (לב) כלה חשיבין,
כלא היו חשובים. (לג) יבעון, יבקשון, כמו אם חבעיון
בעיו. התקנת, הוכחתי. ורבנו יתירה גדולה יתירה